

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (trzecia izba)

z dnia 5 maja 2022 r. *

Odesłanie prejudycjalne – Ochrona konsumentów – Nieuczciwe warunki umowne – Dyrektywa 93/13/EWG – Zastosowanie *ratione temporis* – Artykuł 10 ust. 1 – Umowa kredytu zawarta przed dniem przystąpienia państwa członkowskiego do Unii Europejskiej, ale zmieniona po tym dniu – Artykuł 6 – Zwrot bezpodstawnie uzyskanych przez przedsiębiorcę korzyści – Ustawodawstwo krajowe przewidujące zastąpienie nieuczciwych warunków i zwrot nadpłaty uzyskanej na ich podstawie – Zastosowanie *ratione materiae* – Artykuł 1 ust. 2 – Wyłączenie warunków umowy odzwierciedlających obowiązujące przepisy ustawowe lub wykonawcze

W sprawie C-567/20

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Općinski građanski sud u Zagrebu (sąd rejonowy ds. cywilnych w Zagrzebiu, Chorwacja) postanowieniem z dnia 15 października 2020 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 29 października 2020 r., w postępowaniu:

A.H.

przeciwko

Zagrebačka banka d.d.,

TRYBUNAŁ (trzecia izba),

w składzie: K. Jürimäe, prezes izby, N. Jääskinen (sprawozdawca), M. Safjan, N. Piçarra i M. Gavalec, sędziowie,

rzecznik generalny: J. Kokott,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

- w imieniu A.H. – P. Đurić i S. Kalebota, odvjetnici,
- w imieniu Zagrebačka banka d.d. – B. Porobija, M. Kiš Kapetanović i S. Porobija, odvjetnici,

* Język postępowania: chorwacki.

– w imieniu rządu chorwackiego – G. Vidović Mesarek, w charakterze pełnomocnika,
– w imieniu Komisji Europejskiej – M. Mataija i N. Ruiz García, w charakterze pełnomocników,
po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 3 lutego 2022 r.,
wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U. 1993, L 95, s. 29), a także art. 38 i 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „kartą”).
- 2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu pomiędzy A.H. a spółką Zagrebačka banka d.d. w przedmiocie zwrotu kwot, które w ocenie A.H. zostały nienależnie pobrane przez tę spółkę na podstawie nieuczciwych warunków, które pierwotnie były przewidziane w umowie kredytu zawartej przez te strony i które później zostały przez nie zastąpione w drodze aneksu wprowadzającego zmiany przewidziane w chorwackiej ustawie.

Ramy prawne

Prawo Unii

Akt o przystąpieniu z 2012 r.

- 3 Artykuł 2 Aktu dotyczącego warunków przystąpienia Republiki Chorwacji oraz dostosowań w Traktacie o Unii Europejskiej, Traktacie o funkcjonowaniu Unii Europejskiej i Traktacie ustanawiającym Europejską Wspólnotę Energii Atomowej (Dz.U. 2012, L 112, s. 21) stanowi w akapicie pierwszym:

„Postanowienia [t]raktatów pierwotnych oraz przepisy aktów przyjętych przez instytucje przed przystąpieniem stają się wiążące dla Chorwacji i są stosowane w Chorwacji od dnia przystąpienia, na warunkach określonych w tych [t]raktatach i w niniejszym Akcie”.

Dyrektywa 93/13

- 4 Motyw trzynasty dyrektywy 93/13 ma następujące brzmienie:

„zakłada się, iż obowiązujące w państwach członkowskich przepisy ustawowe i wykonawcze, które bezpośrednio lub pośrednio ustalają warunki umów konsumenckich, nie zawierają nieuczciwych warunków; w związku z tym nie wydaje się konieczne rozpatrywanie warunków umowy, które są zgodne z obowiązującymi przepisami ustawowymi lub wykonawczymi oraz zgodne z zasadami lub postanowieniami konwencji międzynarodowych, których stronami są państwa członkowskie lub

Wspólnota; użyte w art. 1 ust. 2 sformułowanie »obowiązujące przepisy ustawowe lub wykonawcze« obejmuje również zasady, które zgodnie z prawem będą stosowane między umawiającymi się stronami z zastrzeżeniem, że nie dokonano żadnych innych uzgodnień”.

5 Artykuł 1 ust. 2 tej dyrektywy stanowi:

„Warunki umowy odzwierciedlające obowiązujące przepisy ustawowe lub wykonawcze oraz postanowienia lub zasady konwencji międzynarodowych, których stroną są państwa członkowskie lub Wspólnota, zwłaszcza w dziedzinie transportu, nie będą podlegały przepisom niniejszej dyrektywy”.

6 Artykuł 6 ust. 1 wskazanej dyrektywy przewiduje:

„Państwa członkowskie stanowią, że na mocy prawa krajowego nieuczciwe warunki w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców [przedsiębiorców] z konsumentami nie będą wiążące dla konsumenta, a umowa w pozostałej części będzie nadal obowiązywała strony, jeżeli jest to możliwe po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków”.

7 Artykuł 10 ust. 1 tej dyrektywy stanowi:

„Państwa członkowskie nie później niż do dnia 31 grudnia 1994 r. wprowadzą w życie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne konieczne do wykonania niniejszej dyrektywy oraz niezwłocznie poinformują o tym Komisję.

Przepisy niniejszej dyrektywy będą mieć zastosowanie do wszystkich umów zawartych po dniu 31 grudnia 1994 r.”.

Prawo chorwackie

8 Przyjęta przed przystąpieniem Republiki Chorwacji do Unii Europejskiej *Zakon o potrošačkom kreditiranju* (ustawa o kredycie konsumenckim, *Narodne novine*, br. 75/09), która weszła w życie w dniu 1 stycznia 2010 r., miała na celu wdrożenie do prawa chorwackiego przepisów dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/48/WE z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylającej dyrektywę Rady 87/102/EWG (Dz.U. 2008, L 133, s. 66; sprostowania: Dz.U. 2009, L 207, s. 14, Dz.U. 2010, L 199, s. 40; Dz.U. 2011, L 234, s. 46; Dz.U. 2015, L 36, s. 15).

9 W art. 3 tej ustawy wymieniono rodzaje umów kredytu, do których ów akt prawny nie ma zastosowania, przy czym do takich rodzajów umów nie zaliczono umowy o kredyt przeznaczony na finansowanie nabycia lub utrzymania prawa własności nieruchomości gruntowej lub istniejącego albo planowanego budynku.

10 Rzeczona ustawa została zmieniona mocą *Zakona o izmjeni i dopunama Zakona o potrošačkom kreditiranju* (ustawy w sprawie zmiany i uzupełnienia ustawy o kredycie konsumenckim, *Narodne novine*, br. 102/15) (zwanej dalej „ustawą z 2015 r. o kredycie konsumenckim”), która weszła w życie w dniu 30 września 2015 r.

11 Rozdział IV.a ustawy z 2015 r. o kredycie konsumenckim zawiera art. 19a–19i, których przepisy regulują „konwersję kredytów denominowanych we frankach szwajcarskich [CHF] i kredytów wyrażonych w kunach [chorwackich (HRK)] z klauzulą wymiany na franki szwajcarskie”.

12 Artykuł 19b tej ustawy, zatytułowany „Zasada konwersji kredytu”, stanowi:

„Konwersja kredytu denominowanego we frankach szwajcarskich na kredyt denominowany w euro oraz kredytu denominowanego w kunach [chorwackich] z klauzulą wymiany na franki szwajcarskie w kredyt denominowany w kunach [chorwackich] z klauzulą wymiany na euro oznacza konwersję kredytu w celu zmiany waluty, w jakiej jest on denominowany lub w celu zmiany waluty jego klauzuli wymiany i zostaje dokonana w taki sposób, aby sytuacja konsumenta, który zaciągnął kredyt denominowany we frankach szwajcarskich, została zrównana z sytuacją, w której znajdowałby się on, gdyby skorzystał z kredytu denominowanego w euro, oraz aby sytuacja konsumenta, który zaciągnął kredyt denominowany w kunach [chorwackich] z klauzulą wymiany na franki szwajcarskie została zrównana z sytuacją, w której znajdowałby się on, gdyby skorzystał z kredytu denominowanego w kunach [chorwackich] z klauzulą wymiany na euro”.

13 Artykuł 19c wspomnianej ustawy, zatytułowany „Sposób obliczania konwersji kredytu”, przewiduje szczególną procedurę obliczania nowej kwoty głównej zadłużenia danego konsumenta, która zasadniczo polega na porównaniu spłat kredytu dokonanych przez konsumenta z warunkami wynikającymi z fikcyjnego kredytu wyrażonego w euro. Przyjmuje się, że uzyskane w wyniku przeprowadzenia tej szczególnej procedury obliczania nowe saldo kredytu wyrażone w euro na dzień 30 września 2015 r. stanowi kwotę kredytu, jaka pozostaje do spłaty przez owego konsumenta, począwszy od tej daty.

14 Artykuł 19e tej ustawy, zatytułowany „Konwersja kredytu”, stanowi w ust. 1, 5 i 6:

„1. W terminie 45 dni od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy wierzyciel jest zobowiązany wysłać konsumentowi listem poleconym za potwierdzeniem odbioru obliczenie konwersji kredytu, wraz z opisem stanu zadłużenia na dzień 30 września 2015 r. zgodnie z art. 19c niniejszej ustawy oraz propozycją nowej umowy kredytu lub aneksu do istniejącej umowy kredytu.

[...]

5. W przypadku wyrażenia zgody na konwersję kredytu konsument jest zobowiązany do poinformowania wierzyciela o tym, że akceptuje obliczenie konwersji, albo listem poleconym za potwierdzeniem odbioru, albo osobiście, w terminie 30 dni od dnia otrzymania obliczenia konwersji, o którym mowa w ust. 1 niniejszego artykułu, oraz przeglądu stanu wszystkich wierzytelności wierzyciela, to znaczy zestawienia kwot pozostałych do spłaty, o którym mowa w ust. 2 niniejszego artykułu.

6. Jeżeli konsument nie zaakceptuje obliczenia konwersji kredytu lub nie zawrze z kredytodawcą umowy, o której mowa w art. 19c ust. 1 pkt 6 niniejszej ustawy, spłata kredytu będzie kontynuowana zgodnie z obowiązującymi warunkami umownymi i zgodnie z przepisami niniejszej ustawy”.

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

15 W dniu 15 października 2007 r. powódka w postępowaniu głównym, konsumentka zamieszkała w Chorwacji, i Zagrebačka banka, bank z siedzibą w tym państwie członkowskim, zawarły umowę kredytu na zakup nieruchomości, która opiewała na kwotę indeksowaną do franka szwajcarskiego, lecz wypłaconą w kunach chorwackich, po przeliczeniu według średniego kursu wymiany ustalonego przez Hrvatska Narodna Banka (narodowy bank chorwacki) w dniu uruchomienia kredytu. Umowa ta zawierała w szczególności warunek przewidujący, że frank

szwajcarski stanowi walutę, na podstawie której należy spłacić kwotę należną z tytułu kredytu, oraz warunek przewidujący, że zmienna stopa procentowa, którą należy zastosować, może zostać zmieniona jednostronną decyzją Zagrebačka banka.

- 16 W dniu 30 września 2015 r. weszła w życie reforma wprowadzona ustawą z 2015 r. o kredycie konsumenckim. Zgodnie z art. 19b tej ustawy każdy kredyt denominowany we frankach szwajcarskich powinien bezwzględnie zostać przekształcony w kredyt wyrażony w euro, tak aby konsument znalazł się w sytuacji równoważnej z sytuacją kredytobiorców, którzy zaciągnęli kredyt denominowany w euro. Na mocy art. 19e wspomnianej ustawy kredytodawcy byli zobowiązani do zaproponowania wszystkim zainteresowanym konsumentom zawarcia nowych umów kredytu lub aneksów do zawartych przez nich umów, z poszanowaniem zasad konwersji ustalonych w szczególności w art. 19c tej ustawy. W przypadku gdy konsument nie zgodził się na taką konwersję, spłata kredytu miała być kontynuowana zgodnie z obowiązującymi warunkami umownymi.
- 17 W dniu 8 stycznia 2016 r. powódka w postępowaniu głównym i Zagrebačka banka zawarły aneks do pierwotnej umowy kredytu w celu dokonania konwersji przewidzianej w ustawie z 2015 r. o kredycie konsumenckim, w efekcie czego spłata kredytu została indeksowana do euro, co wiązało się ze zmianą zarówno kwoty głównej, jaki i sposobu naliczania odsetek, poczynwszy od dnia 30 września 2015 r.
- 18 W dniu 12 czerwca 2019 r. powódka w postępowaniu głównym wniosła powództwo przeciwko Zagrebačka banka do Općinski građanski sud u Zagrebu (sądu rejonowego ds. cywilnych w Zagrzebiu, Chorwacja).
- 19 W pozwie zażądała ona, po pierwsze, aby przewidziane w umowie zawartej w dniu 15 października 2007 r. warunki dotyczące indeksacji do franka szwajcarskiego i zmiennej stopy oprocentowania zostały uznane za nieuczciwe, a zatem nieważne w świetle przepisów prawa chorwackiego oraz w świetle przepisów prawa Unii, głównie przepisów dyrektywy 93/13.
- 20 Na poparcie tego żądania powołuje się ona na wynik wszczętego pozvem zbiorowym postępowania przed Trgovački sud u Zagrebu (sądem gospodarczym w Zagrzebiu, Chorwacja) przeciwko kilku bankom, w tym Zagrebačka banka. Z postanowienia odsyłającego wynika, że opierając się w szczególności na przepisach dyrektywy 93/13, chorwackie sądy, do których kierowano później powództwa w kontekście tego postępowania, stwierdziły w orzeczeniach, które stały się prawomocne, że odnośne banki naruszyły zbiorowe interesy i prawa konsumentów, zawierając w okresie obejmującym rok 2007 umowy kredytu obejmujące warunki uznane za nieuczciwe i nieważne ze względu na to, iż przewidują one indeksację spłaty do franka szwajcarskiego oraz zmianę stopy oprocentowania na podstawie jednostronnej decyzji kredytodawcy.
- 21 Po drugie, powołując się na zleconą przez siebie ekspertyzę, powódka w postępowaniu głównym wnosi o zasądzenie od Zagrebačka banka zwrotu wszystkich korzyści uzyskanych niesłusznie przez ten bank na podstawie nieuczciwych warunków zawartych w pierwotnej umowie i zastąpionych na mocy aneksu, który w ocenie powódki nie skutkuje naprawieniem poniesionych przez nią szkód w wystarczającym zakresie.
- 22 W tym względzie powódka twierdzi, że sąd odsyłający powinien odstąpić od stosowania wszelkich przepisów prawa krajowego, które uniemożliwiają jej uzyskanie pełnego zwrotu owych korzyści, ponieważ nie zrzekła się ona praw przysługujących jej jako konsumentowi. Jej zdaniem przepisy

ustawy z 2015 r. o kredycie konsumenckim oraz aneks do umowy powtarzający treść tej ustawy nie umożliwiły przywrócenia w pełni sytuacji, w jakiej znajdowałaby się ona, gdyby pierwotna umowa nie zawierała nieuczciwych warunków.

- 23 Zagrebačka banka sprzeciwia się tym żądaniom, twierdząc, że z uwagi na przewidzianą we wspomnianej ustawie konwersję kredytu i wyrażenie przez powódkę w postępowaniu głównym zgody na podpisanie aneksu ta ostatnia nie ma już podstawy prawnej do stwierdzenia nieuczciwego charakteru warunków pierwotnej umowy i otrzymania odszkodowania z tego tytułu, zważywszy, że zdaniem tego banku kredyt został przeliczony tak, jakby od samego początku był on denominowany w euro.
- 24 Na wstępie sąd odsyłający wskazuje, że przyjęcie ustawy z 2015 r. o kredycie konsumenckim i podpisanie na jej podstawie aneksu są zdarzeniami, które miały miejsce po przystąpieniu Republiki Chorwacji do Unii, w związku z czym Trybunał wydaje mu się właściwy *ratione temporis* do udzielenia odpowiedzi na pytania prejudycjalne, które przedstawił w niniejszej sprawie.
- 25 W odniesieniu do istoty sprawy sąd odsyłający wskazuje przede wszystkim, iż w świetle przedmiotowego aneksu stwierdził, że powódka w postępowaniu głównym nie zrezygnowała z pełnego odszkodowania i ochrony sądowej swoich interesów oraz że takie zrzeczenie się jest zresztą zakazane w prawie chorwackim, w szczególności na mocy ustawy z 2015 r. o kredycie konsumenckim. Ponadto sąd ten uważa, że ustawa ta nie przesądza ani o nieuczciwym charakterze i nieważności warunków takich jak badane w postępowaniu głównym, ani o szkodzie poniesionej indywidualnie przez konsumenta ze względu na zawarcie w umowie nieuczciwych warunków, ani też o kwotach nienależnie uzyskanych przez przedsiębiorcę z tego tytułu, jako że elementy te pozostawiono ocenie sądu rozpoznającego sprawę. Zdaniem tego sądu w niniejszej sprawie powódka w postępowaniu głównym wykazała, że dokonana konwersja kredytu nie umożliwiła uzyskania przez nią od Zagrebačka banka wszystkich nienależnie uzyskanych jej kosztem korzyści.
- 26 Wspomniany sąd podkreśla także, że w ramach „postępowania pilotażowego” mającego na celu ujednoczenie wykładni prawa Vrhovni sud (sąd najwyższy, Chorwacja) wydał w dniu 4 marca 2020 r. orzeczenie, zgodnie z którym wszelkie porozumienia w przedmiocie konwersji zawarte na podstawie ustawy z 2015 r. o kredycie konsumenckim „wywołują skutki prawne i są ważne, nawet jeśli warunki umowy kredytu dotyczące zmiennej stopy oprocentowania i powiązania z walutą obcą są nieważne”, w szczególności ze względu na to, że takie porozumienia kreują nowy stosunek umowny, na który konsument nie musi wyrażać zgody, w odróżnieniu od okoliczności, które doprowadziły do wydania wyroku z dnia 14 marca 2019 r., Dunai (C-118/17, EU:C:2019:207).
- 27 Z wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym wynika, że to orzeczenie Vrhovni sud (sądu najwyższego) wiąże sądy niższej instancji, lecz było przedmiotem rozbieżnej wykładni w odniesieniu do kwestii jego wpływu na prawo do odszkodowania, jakie miałyby przysługiwać konsumentowi, który wyraził zgodę na taką konwersję. Zgodnie z pierwszym podejściem bez znaczenia jest to, czy przedsiębiorca uzyskał korzyści w sposób bezpodstawny i czy konsument otrzymał pełne odszkodowanie. Zgodnie z drugim podejściem, preferowanym przez sąd odsyłający, wspomnianej decyzji nie należy rozumieć w ten sposób, gdyż prowadziłoby to do powstania skutków sprzecznych z wymogami dyrektywy 93/13, których wykładni dokonał Trybunał.

- 28 Ponadto w świetle orzecznictwa Trybunału dotyczącego przepisów dyrektywy 93/13 w związku z art. 38 i 47 karty sąd odsyłający uważa, że prawodawca państwa członkowskiego może przyjąć środki zapewniające konsumentom większą ochronę niż środki przewidziane w owej dyrektywie. Zdaniem tego sądu, aby osiągnąć cele określone w prawie Unii, powinien on odmówić stosowania niezgodnych z tym prawem przepisów ustawy o kredycie konsumenckim z 2015 r. i orzec w niniejszym przypadku, że nieuczciwe warunki powinny zostać zniesione, tak jakby nigdy nie istniały, oraz że wszystkie korzyści uzyskane przez Zagrebačka banka na mocy tych warunków powinny zostać zwrócone powódce w postępowaniu głównym.
- 29 Wreszcie sąd odsyłający wyjaśnia, iż z innych przepisów prawa chorwackiego wynika, że ważność umowy powinna być oceniana według stanu na dzień jej zawarcia i że warunek nieważny nie może zostać sanowany. W ocenie tego sądu przepisy te są zgodne z orzecznictwem Trybunału dotyczącym dyrektywy 93/13, z którego wynika jego zdaniem, że sądy krajowe powinny odstępować od stosowania nieuczciwych warunków od samego początku, a nie zastępować je treścią, która nie została uzgodniona przez strony.
- 30 W tych okolicznościach Općinski građanski sud u Zagrebu (sąd rejonowy ds. cywilnych w Zagrzebiu) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:
- „1) Czy art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 zgodnie z wykładnią nadawaną mu w orzecznictwie Trybunału, zwłaszcza w wyroku z dnia 14 marca 2019 r., Dunai (C-118/17, EU:C:2019:207), należy interpretować w ten sposób, że interwencja ustawodawcy w stosunki między konsumentem, będącym kredytobiorcą, a bankiem nie może pozbawić konsumentów i kredytobiorców prawa do tego, aby na drodze sądowej kwestionowali warunki pierwotnej umowy lub zawartego na podstawie ustawy aneksu do umowy, w celu urzeczywistnienia prawa do zwrotu wszystkich korzyści, jakie ze szkodą dla konsumentów bezzasadnie uzyskał bank z powodu zastosowania nieuczciwych warunków umownych, w sytuacji gdy w wyniku interwencji ustawodawcy konsumenci przystąpili dobrowolnie do zmiany pierwotnego stosunku umownego, na podstawie narzuconego bankom ustawowego obowiązku zaoferowania konsumentom takiej możliwości, a nie bezpośrednio na podstawie ustawy interwencyjnej, jak miało to miejsce w sprawie [w której zapadł ten wyrok]?
- 2) Jeśli odpowiedź na pierwsze pytanie jest twierdząca, to czy sąd krajowy orzekający w postępowaniu toczącym się między dwoma podmiotami – kredytobiorcą i bankiem, który przepisom ustawy krajowej, a mianowicie [ustawy z 2015 r. o kredycie konsumenckim], zgodnie z wykładnią nadawaną jej przez Vrhovni sud [sąd najwyższy], nie może nadać wykładni zgodnej z wymogami dyrektywy 93/13, jest upoważniony lub zobowiązany do tego, by na podstawie tej dyrektywy oraz art. 38 i 47 karty odstąpić od stosowania tej ustawy krajowej zgodnie z wykładnią nadawaną jej przez sąd najwyższy tego państwa członkowskiego?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie właściwości Trybunału

- 31 Zagrebačka banka podnosi zarzut braku właściwości Trybunału, twierdząc, że spór zawisły przed sądem odsyłającym nie jest objęty *ratione temporis* prawem Unii, ponieważ, po pierwsze, jedynym przedmiotem tego sporu jest, zdaniem tej strony w postępowaniu głównym, umowa kredytu zawarta przed dniem przystąpienia Republiki Chorwacji do Unii.
- 32 Po drugie, Zagrebačka banka podnosi, że w dyrektywie 93/13, której dotyczy przedstawiony w niniejszej sprawie wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, uzależniono jej stosowanie, na podstawie jej art. 10 ust. 1, od daty zawarcia odnośnej umowy, a nie od okresu, w którym umowa ta wywołuje skutki prawne.
- 33 W tym względzie należy w pierwszej kolejności przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunał jest właściwy do dokonywania wykładni prawa Unii w nowym państwie członkowskim jedynie w odniesieniu do stosowania tego prawa od dnia przystąpienia tego państwa do Unii (wyrok z dnia 17 grudnia 2020 r., Franck, C-801/19, EU:C:2020:1049, pkt 16 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 34 Artykuł 2 aktu dotyczącego warunków przystąpienia Republiki Chorwacji do Unii, o którym wspomniano w pkt 3 niniejszego wyroku, przewiduje, że postanowienia traktatów założycielskich i aktów przyjętych przez instytucje przed przystąpieniem Republiki Chorwacji wiążą to państwo członkowskie i mają zastosowanie w tym państwie dopiero od dnia jego akcesji, czyli od dnia 1 lipca 2013 r. (wyrok z dnia 25 marca 2021 r., Obala i lučice, C-307/19, EU:C:2021:236, pkt 55).
- 35 Trybunał jest zatem właściwy do orzekania w przedmiocie pytania dotyczącego wykładni prawa Unii, na które odpowiedź może podważyć zgodność z tym prawem przepisów krajowych, które zostały wprawdzie przyjęte przez to państwo członkowskie po dacie jego przystąpienia do Unii, ale wywierają skutki prawne również w odniesieniu do umowy zawartej po przystąpieniu (zob. podobnie wyrok z dnia 14 lutego 2019 r., Milivojević, C-630/17, EU:C:2019:123, pkt 40–43).
- 36 W drugiej kolejności Trybunał orzekł, że w zakresie, w jakim z art. 10 ust. 1 akapit drugi dyrektywy 93/13 wynika, że ma ona zastosowanie wyłącznie do umów zawartych po dniu 31 grudnia 1994 r., dacie upływu terminu do dokonania jej transpozycji, przy ustalaniu, czy dyrektywa ta znajduje zastosowanie do tych umów, należy uwzględnić datę zawarcia umów rozpatrywanych w postępowaniu głównym, przy czym okres, w którym wywołują one skutki prawne, nie ma znaczenia (wyrok z dnia 9 lipca 2020 r., Raiffeisen Bank i BRD Groupe Société Générale, C-698/18 i C-699/18, EU:C:2020:537, pkt 42 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 37 Orzecznictwo to zostało doprecyzowane w odniesieniu do sytuacji powstałych w państwach członkowskich, które – tak jak Republika Chorwacji – przystąpiły do Unii po dniu 31 grudnia 1994 r., zważywszy, że przestrzeganie wymogów dyrektywy 93/13 stało się wiążące dla tych państw dopiero od momentu ich przystąpienia. W tym szczególnym kontekście Trybunał wielokrotnie oceniał możliwość stosowania tej dyrektywy, a zatem swą własną kompetencję do dokonania jej wykładni w świetle daty przystąpienia państwa członkowskiego, którego uregulowanie było przedmiotem sporu w postępowaniu głównym, po czym badał, czy odnośna umowa została zawarta po tym przystąpieniu, a zatem czy była ona objęta czasowym zakresem stosowania rzeczony dyrektywy (zob. podobnie postanowienia: z dnia 3 kwietnia 2014 r.,

Pohotovost, C-153/13, EU:C:2014:1854, pkt 23–25; z dnia 3 lipca 2014 r., Tudoran, C-92/14, EU:C:2014:2051, pkt 26–29; a także wyrok z dnia 9 lipca 2020 r., Raiffeisen Bank i BRD Groupe Société Générale, C-698/18 i C-699/18, EU:C:2020:537, pkt 41–44).

- 38 W niniejszej sprawie dyrektywa 93/13 nie ma zastosowania do pierwotnej umowy, ktor  zakwestionowano w postępowaniu g wnym, ponieważ została ona zawarta w dniu 15 października 2007 r., a więc przed przystąpieniem Republiki Chorwacji do Unii, które wywarło skutek z dniem 1 lipca 2013 r. W związku z tym, jak zauważyła w istocie rzeczniczka generalna w pkt 34 i 40 opinii, ewentualny zwrot korzyści uzyskanych nienależnie przez Zagrebačka banka na podstawie potencjalnie nieuczciwych warunków tej umowy nie może podlegać przepisom tej dyrektywy.
- 39 Natomiast dyrektywa 93/13 ma zastosowanie do aneksu do pierwotnej umowy, ponieważ aneks ten, który również zakwestionowano w postępowaniu g wnym, został zawarty w dniu 8 stycznia 2016 r., a więc po dniu tego przystąpienia. W sytuacji gdy część okoliczności faktycznych sporu w postępowaniu g wnym zaistniała po przystąpieniu państwa cz łonkowskiego do Unii, Trybunał jest w tym zakresie w lciwy do dokonania wykładni prawa Unii (zob. podobnie wyrok z dnia 17 grudnia 2020 r., Franck, C-801/19, EU:C:2020:1049, pkt 17 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 40 Należy jednak wyjaśnić, że wspomniany aneks nie może rozszerzać zakresu stosowania *ratione temporis* tej dyrektywy okre onego w orzecznictwie przypomnianym w pkt 36 i 37 niniejszego wyroku, wobec czego ewentualny obowiązek zwrotu ci żący na Zagrebačka banka na mocy warunków rzezonego aneksu nie może być regulowany przepisami owej dyrektywy ani opierać się na nich w odniesieniu do okresu poprzedzającego jego zawarcie.
- 41 Z powyższego wynika, że Trybunał jest w lciwy do dokonania wykładni przepisów dyrektywy 93/13 w lcznie w zakresie, w jakim wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy warunków zawartych w tym aneksie oraz okresu po jego zawarciu.

W przedmiocie dopuszczalności wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

- 42 Zagrebačka banka twierdzi, że oba pytania prejudycjalne należy uznać za niedopuszczalne jako pozbawione znaczenia dla rozstrzygnięcia sporu w postępowaniu g wnym, ponieważ zdaniem tego banku ani przepisy prawa chorwackiego, na które powołał się sąd odsyłający – w tym przepisy, których wykładni dokonał Vrhovni sud (sąd najwyższy) – ani aneks do umowy zawartej przez strony, nie pozbawiają powódki w postępowaniu g wnym prawa do domagania się, zgodnie z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13, zwrotu nienależnej korzyści, jakie wskazany bank miał uzyskać na podstawie pierwotnej umowy kredytu.
- 43 W tym względzie należy w pierwszej kolejności przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału w lcznie do sądu krajowego, przed którym zawisł spór i na którym spoczywa odpowiedzialność za mające zapaść rozstrzygnięcie, należy ustalenie, czy, przy uwzględnieniu specyfiki danej sprawy, w celu wydania rozstrzygnięcia zachodzi potrzeba uzyskania orzeczenia w trybie prejudycjalnym, jak i ocena zasadności zadawanych Trybunałowi pytań, które korzystają w tym względzie z domniemania posiadania znaczenia dla sprawy. Wobec tego w sytuacji gdy zadane pytanie dotyczy wykładni lub ważności przepisu prawa Unii, Trybunał jest co do zasady zobowiązany orzec, chyba że oczywiste jest, że wykładnia, o którą się zwrócono, nie ma żadnego związku ze stanem faktycznym lub z przedmiotem sporu w postępowaniu g wnym, gdy problem jest natury hipotetycznej b d z gdy Trybunał nie dysponuje informacjami

w zakresie stanu faktycznego lub prawnego, które są niezbędne do udzielenia przydatnej odpowiedzi na dane pytanie (wyrok z dnia 21 grudnia 2021 r., Trapeza Peiraios, C-243/20, EU:C:2021:1045, pkt 25 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 44 W niniejszej sprawie pytania prejudycjalne dotyczą wykładni przepisów prawa Unii, a w szczególności przepisów dyrektywy 93/13, i nie jest oczywiste, że wykładnia, o którą się zwrócono, nie ma żadnego związku ze sporem w postępowaniu głównym lub że poruszony problem ma charakter hipotetyczny. Z postanowienia odsyłającego wynika bowiem w szczególności, że powódka w postępowaniu przed sądem krajowym powołała się w ramach tego sporu na prawa zagwarantowane przez tę dyrektywę. Ponadto w pkt 41 niniejszego wyroku stwierdzono, że sytuacja rozpatrywana w postępowaniu głównym jest częściowo objęta czasowym zakresem stosowania rzeczony dyrektywy.
- 45 W drugiej kolejności należy zaznaczyć, iż bezsporne jest również to, że w ramach postępowania, o którym mowa w art. 267 TFUE, opartego na wyraźnym rozdziale zadań sądów krajowych i Trybunału, do wykładni i stosowania przepisów prawa krajowego jest wyłącznie właściwy sąd krajowy, podczas gdy Trybunał jest jedynie uprawniony do orzekania w przedmiocie wykładni lub ważności aktów prawa Unii na podstawie stanu faktycznego przedstawionego mu przez sąd krajowy (wyrok z dnia 21 grudnia 2021 r., Trapeza Peiraios, C-243/20, EU:C:2021:1045, pkt 26 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 46 Należy zatem oddalić dotyczące niedopuszczalności pytań prejudycjalnych argumenty, które spółka Zagrebačka banka wywodzi w istocie ze skutków, jakie w ocenie tego banku wywiera dla sporu rozpatrywanego w postępowaniu głównym ustawa z 2015 r. o kredycie konsumenckim.
- 47 W związku z tym wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym jest dopuszczalny.

Co do istoty

W przedmiocie pytania pierwszego

- 48 Poprzez pytanie pierwsze sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie przepisom prawa krajowego, które uniemożliwiają sądowi, przed który wytoczono powództwo, uwzględnienie żądania konsumenta zmierzającego do uzyskania pełnego zwrotu korzyści, jakie przedsiębiorca czerpie z nieuczciwych warunków zawartych w umowie kredytu, w sytuacji gdy przedsiębiorca ten został zobowiązany do zaproponowania konsumentowi zmiany pierwotnej umowy w drodze porozumienia, którego treść została określona w tych przepisach, a konsument ten miał możliwość wyrażenia zgody na taką zmianę.
- 49 Sąd odsyłający wskazuje, że zgodnie z prezentowaną przez niektóre chorwackie sądy wykładnią ustawy z 2015 r. o kredycie konsumenckim takie skutki mogą wywoływać przepisy rozdziału IV.a tej ustawy. W szczególności z przepisów tych wynika, że wierzyciele będący przedsiębiorcami zostali zobowiązani do zaoferowania każdemu konsumentowi, który zawarł umowę kredytu denominowanego we frankach szwajcarskich, konwersji tego kredytu na kredyt denominowany w euro, z poszanowaniem zasad określonych w rzeczony ustawie. Zainteresowany konsument miał możliwość odrzucenia tej propozycji, ale w wypadku jej przyjęcia konwersji należało

dokonać poprzez odzwierciedlenie treści zawartej w rzeczonych przepisach albo w aneksie do umowy pierwotnej, tak jak miało to miejsce w sporze rozpatrywanym w postępowaniu głównym, albo w nowej umowie zawartej między tymi samymi stronami.

- 50 Aby udzielić temu sądowi użytecznej odpowiedzi, która umożliwi mu rozstrzygnięcie zawisłego przed nim sporu, należy najpierw zbadać, czy – jak podniosły rząd chorwacki i Komisja w swoich uwagach na piśmie – w świetle wyłączenia przewidzianego w art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13 ma ona zastosowanie *ratione materiae* w ramach sporu w postępowaniu głównym.
- 51 W tym względzie z zawartych w pkt 39 i 40 niniejszego wyroku rozważań dotyczących zakresu stosowania *ratione temporis* dyrektywy 93/13 wynika, że dyrektywa ta ma zastosowanie wyłącznie do aneksu do pierwotnej umowy i że ewentualny obowiązek zwrotu ciążyący na Zagrebačka banka na mocy tego aneksu nie może być regulowany przepisami tej dyrektywy ani opierać się na nich w odniesieniu do okresu poprzedzającego podpisanie tego aneksu.
- 52 W tych okolicznościach należy stwierdzić, że Trybunał jest właściwy do udzielenia odpowiedzi na pytanie pierwsze jedynie w zakresie, w jakim dotyczy ono warunków umownych wprowadzonych do pierwotnej umowy a posteriori, mocą wspomnianego aneksu, zgodnie z ustawą z 2015 r. o kredycie konsumenckim.
- 53 Sprawa rozpatrywana w postępowaniu głównym różni się zatem od sprawy, w której zapadł wyrok z dnia 14 marca 2019 r., Dunai (C-118/17, EU:C:2019:207). Ta ostatnia sprawa dotyczyła bowiem w szerszym zakresie skutków dla dopuszczalności podnoszenia przez konsumentów żądań stwierdzenia nieważności pierwotnej umowy kredytu, jakie wywierają przepisy krajowe, w których za nieuczciwe i nieważne uznano wprowadzone do umów kredytowych klauzule odnoszące się do spreadów walutowych i w których zastąpiono te klauzule warunkami stosującymi oficjalny kurs wymiany ustalony przez narodowy bank państwa członkowskiego dla danej waluty (zob. podobnie wyrok z dnia 14 marca 2019 r., Dunai, C-118/17, EU:C:2019:207, pkt 35–38).
- 54 W niniejszej sprawie, jak wskazano w pkt 22 niniejszego wyroku, powódka w postępowaniu głównym zamierza powołać się na przepisy dyrektywy 93/13 w celu zakwestionowania w sposób niezależny warunków aneksu do pierwotnej umowy, które zostały wprowadzone do tej umowy na mocy ustawy z 2015 r. o kredycie konsumenckim, ponieważ warunki te są niewystarczające do uzyskania pełnego zwrotu korzyści, jakie przedsiębiorca uzyskał na podstawie nieuczciwych warunków zawartych w pierwotnej umowie kredytu.
- 55 Po przedstawieniu tych wyjaśnień należy także przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13 wyłącza z przedmiotowego zakresu jej stosowania warunki umowy odzwierciedlające „obowiązujące przepisy ustawowe lub wykonawcze”, które to wyrażenie w świetle motywu trzynastego tej dyrektywy obejmuje zarówno przepisy prawa krajowego, które mają zastosowanie między umawiającymi się stronami niezależnie od ich wyboru, jak i te, które mają charakter względnie obowiązujący, to znaczy mające domyślne zastosowanie w braku odmiennego porozumienia między stronami (wyrok z dnia 21 grudnia 2021 r., Trapeza Peiraios, C-243/20, EU:C:2021:1045, pkt 30 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 56 Co więcej, Trybunał dokonał już wykładni art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13 w ten sposób, że zakres stosowania tej dyrektywy nie obejmuje warunków odzwierciedlających bezwzględnie obowiązujące przepisy prawa krajowego, wprowadzonych po zawarciu umowy kredytu

- z konsumentem i mających na celu zastąpienie nieważnego warunku tej umowy (wyrok z dnia 2 września 2021 r., OTP Jelzálogbank i in., C-932/19, EU:C:2021:673, pkt 29 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 57 Wyłączenie stosowania przepisów tej dyrektywy, które wynika z jej art. 1 ust. 2, jest uzasadnione tym, że co do zasady można słusznie domniemywać, iż prawodawca krajowy ustanowił równowagę pomiędzy ogółem praw i obowiązków stron niektórych umów, którą to równowagę prawodawca Unii miał wyraźnie zamiar zachować (wyrok z dnia 21 grudnia 2021 r., Trapeza Peiraios, C-243/20, EU:C:2021:1045, pkt 35 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 58 Do sądu krajowego, przed którym zawisła konkretna sprawa, należy sprawdzenie, czy dany warunek wchodzi w zakres stosowania art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13 w świetle kryteriów określonych przez Trybunał, to znaczy poprzez uwzględnienie charakteru, ogólnej systematyki i postanowień rozpatrywanych umów kredytowych, a także ich kontekstu prawnego i faktycznego, przy czym sąd ten musi mieć na uwadze okoliczność, że w świetle celu ochrony konsumentów przyświecającego tej dyrektywie wyjątek ustanowiony w art. 1 ust. 2 tej dyrektywy podlega ścisłej wykładni (wyrok z dnia 21 grudnia 2021 r., Trapeza Peiraios, C-243/20, EU:C:2021:1045, pkt 37 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 59 W niniejszej sprawie sąd odsyłający wskazuje zasadniczo, że warunki zawarte w aneksie podpisanym przez Zagrebačka banka i powódkę w postępowaniu głównym w celu zmiany ich pierwotnej umowy poprzez dokonanie konwersji kredytu denominowanego we frankach szwajcarskich na kredyt denominowany w euro, odzwierciedlają treść przepisów zawartych w rozdziale IV.a ustawy z 2015 r. o kredycie konsumenckim.
- 60 Po pierwsze, sąd ten zwraca bowiem uwagę, że ustawa z 2015 r. o kredycie konsumenckim nakłada na przedsiębiorców obowiązek zaproponowania takiej zmiany zainteresowanym konsumentom i że określa ona szczególną metodę obliczania nowej kwoty zobowiązań kredytowych tych konsumentów. Podobnie, w swych uwagach na piśmie rząd chorwacki wyjaśnił, że wspomniana ustawa ograniczyła autonomię woli banków, ponieważ na jej podstawie zostały one zobowiązane do zaproponowania konsumentom zawarcia porozumienia w sprawie konwersji istniejącej umowy, którego treść była dokładnie określona przez tę bezwzględnie obowiązującą normę.
- 61 Po drugie, sąd odsyłający zwraca uwagę, że wszystkie strony objęte zakresem stosowania ustawy z 2015 r. o kredycie konsumenckim dokonały zmiany pierwotnego stosunku umownego na podstawie zgodnych oświadczeń woli, a nie bezpośrednio na podstawie interwencji ustawodawczej, tak jak miało to miejsce w szczególności w sprawie, w której zapadł wyrok z dnia 14 marca 2019 r., Dunai (C-118/17, EU:C:2019:207). Jednakże, chociaż każdy konsument miał możliwość odmowy wyrażenia zgody na konwersję przewidzianą przez tę ustawę, nie zmienia to faktu, że w sytuacji gdy konsument wyraził na to zgodę, tak jak w sprawie rozpatrywanej w postępowaniu głównym, strony dokonywały zmiany swej pierwotnej umowy w celu zastąpienia zawartych w niej nieuczciwych warunków nie w sposób swobodny, lecz z obowiązkiem zastosowania zasad konwersji ustanowionych przez ustawodawcę krajowego. Jak zauważyła rzecznik generalna w pkt 50 opinii, sam wymóg uzyskania zgody konsumenta nie skutkuje uniemożliwieniem uznania postanowień danego aneksu za odzwierciedlające bezwzględnie obowiązujące przepisy ustawowe lub wykonawcze, jeżeli treść tego aneksu została w pełni określona przez wspomnianą ustawę.

- 62 Po trzecie, jak zauważyła w istocie rzecznik generalna w pkt 51 opinii, z postanowienia odsyłającego wynika, że celem chorwackiego ustawodawcy było ustanowienie równowagi między prawami i obowiązkami stron, których dotyczy ustawa z 2015 r. o kredycie konsumenckim.
- 63 W związku z tym, chociaż zadanie dokonania tej kwalifikacji prawnej będzie ostatecznie spoczywać na sądzie odsyłającym zgodnie z orzecnictwem przypomnianym w pkt 58 niniejszego wyroku, to jednak przepisy rozdziału IV.a rzeczony ustawy najwyraźniej stanowią bezwzględnie obowiązujące przepisy prawa krajowego w rozumieniu art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13, w związku z czym odzwierciedlające przepisy tej ustawy warunki umowy mające na celu zastąpienie nieważnych warunków zamieszczonych w umowie kredytu zawartej z konsumentem nie podlegają przepisom tej dyrektywy.
- 64 W świetle powyższych rozważań odpowiedź na pytanie pierwsze brzmi następująco: art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że przedmiotowym zakresem stosowania tej dyrektywy nie są objęte warunki umowne odzwierciedlające przepisy prawa krajowego, na podstawie których przedsiębiorca został zobowiązany do zaproponowania konsumentowi zmiany łączącej ich pierwotnej umowy w drodze porozumienia, którego treść została określona w tych przepisach, a konsument ten miał możliwość wyrażenia zgody na taką zmianę.

W przedmiocie pytania drugiego

- 65 W świetle odpowiedzi udzielonej na pytanie pierwsze nie ma potrzeby udzielania odpowiedzi na pytanie drugie.

W przedmiocie kosztów

- 66 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (trzecia izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 1 ust. 2 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich należy interpretować w ten sposób, że przedmiotowym zakresem stosowania tej dyrektywy nie są objęte warunki umowne odzwierciedlające przepisy prawa krajowego, na podstawie których przedsiębiorca został zobowiązany do zaproponowania konsumentowi zmiany łączącej ich pierwotnej umowy w drodze porozumienia, którego treść została określona w tych przepisach, a konsument ten miał możliwość wyrażenia zgody na taką zmianę.

Podpisy